



Ivar Hansens grundlovstale

Taler

Ivar Hansen
Formand for Folketinget

Dato

5. juni 1999

Sted

Christiansborg Ridebane

Omstændigheder

150-året for Junigrundlovens indførelse

Deres Majestæt, Deres Kongelige Højheder, kære nordiske, færøske og grønlandske kolleger, kære gæster, kære alle sammen!

Velkommen til glædesfest for den danske grundlov. Velkommen til en national højtidsdag, hvor vi fejrer et stort jubilæum: 150-året for en fri forfatning. 150-året for demokratiets og folkestyrets fødsel i Danmark. Grundloven er ikke bare et uvurderligt nationalt dokument, den er selve fundamentet for den udvikling, der har gjort os til det, vi er i dag, som folk, som nation. Og det er jo ikke så ringe endda!

Derfor er grundloven noget, vi er fælles om. Alle sammen. Der gælder ikke én grundlov for nogen og en anden for andre. Vi har alle part i den. Både rettighederne og pligterne, både friheden og ansvaret. Derfor er vi også fælles om dette jubilæum. Det vedkommer os alle. Og vi har grund til at være stolte af det danske folkestyre. Det er derfor også naturligt, at vi i dag mindes pionererne D.G. Monrad og Orla Lehmann, som skrev det første udkast i 1848 – og så selvfølgelig landsfaderen, kong Frederik den Syvende, der gav magten til folket.

Han rider roligt af sted derude på slotspladsen, hvor danskerne plejer at samles på vredens og sorgens dage. Den folkekære konge sidder dér på hesten, og med en storslået gestus slår han ud med hånden og synes at sige: “Her har I – kære borgere – det kosteligste, jeg kan give jer: Retten til medbestemmelse, friheden og tilmed det halve af mit kongeslot. Her kan I mødes og tage ansvaret for landets velfærd – den velfærd lægger jeg nu i jeres hænder.”

Overgangen til demokrati i Danmark var fredelig, fordi der helt siden landsbyfællesskabernes tid havde været tilløb til demokratiske styreformere.

Allerede i middelalderen blev landet styret i forståelse mellem konge og folk. I 1241 udstedte Valdemar Sejrs Jyske Lov, der indledes med de berømte ord: "Med Lov skal Land bygges" – de ord, der den dag i dag står skrevet over indgangen til Folketingssalen. Og Jyske Lov fortsætter med denne eviggyldige henstilling til lovgiverne: "Loven skal være ærlig, retfærdig, taalelig, efter Landets Sædvane, bekvem og nødvendig og tydelig, saa alle Mænd kan vide og forstaa, hvad Loven siger." Jeg tror, at vi kan være enige om, at den sætning også giver stof til eftertanke hos nutidens lovgivere.

I 1866 fik vi den første grundlovsrevision. I demokratisk sammenhæng et tilbageskridt. Vi skal frem til 1901, før parlamentarismen endelig slog rod i dansk folkestyre. Siden har ingen regering kunnet regere imod et flertal i Folketinget. Og vi skal helt frem til grundlovens ændring i 1915, før valgretten kom til at omfatte hele befolkningen – også "fruentimmere, fattigfolk, forbrydere, fjolser og folkehold", som det hed i datidens sprogbrug. Indtil da havde kun 15 % haft mulighed for at udøve deres demokratiske rettigheder, en mulighed, som kun cirka halvdelen af dem udnyttede.

Så det passer, når man siger, at det tager et halvt århundrede for et demokrati, før dets rødder og krone har vokset sig stærke, så det ligesom et træ kan folde sig ud og grønnes. Det skal vi huske, når vi i dag ser de store vanskeligheder, nye demokratier i Østeuropa og andre steder i verden, kæmper med. Demokrati og folkestyre skal læres. Det kræver vilje til åben debat. Det kræver respekt for andres meninger. Det kan ikke læres i løbet af en enkelt generation.

Vor nuværende grundlov er fra 1953. Da blev Landstinget afskaffet, og det forenkledede lovgivningsprocessen. Frihedsrettighederne blev forstærket, og en ny bestemmelse i grundloven gav mulighed for, at Danmark kunne deltage i internationalt samarbejde på en helt anden måde end i vor hidtidige historie. Derfor var 1953-grundloven efter min opfattelse en fremsynet grundlov, når vi ser på den internationale udvikling siden da.

Nu skriver vi 1999. Hvordan sikrer vi, at folkestyret fortsat kan udvikle sig harmonisk?

Vi har alle et ansvar for fællesskabet - for det, der som nation binder os sammen – og dermed også et ansvar for folkestyrets tilstand.

I Folketinget har de politiske partier og regeringen netop taget initiativ til en indgående drøftelse af vores grundlov. Er den stadig tidssvarende? Er det nødvendigt at forberede en revision? Indtil nu er der ingen konklusion på den debat. Og det er kun godt. For hvis der skal ske en revision af grundloven, en fornyelse måske med nye paragraffer og nye fundamentale bestemmelser, er det ikke blot en sag for politikere og eksperter. Det er vigtigt – ja, faktisk helt afgørende – at borgerne også engagerer sig i den debat.

Derfor vil Folketingets Præsidium i den kommende tid søge at inspirere til en bred, folkelig debat om vort demokratiske fundament – den danske grundlov.

Behovet for at ændre grundloven er ét – noget andet er det daglige arbejde i Folketinget. Her er det hele tiden nødvendigt at undersøge behovet for fornyelser. I Folketinget er vi blevet kritiseret for at vedtage for mange love – og for mange love, folk ikke forstår. Den kritik har vi lyttet til. Derfor har samtlige Folketingets partier og regeringen sammen og hver for sig taget en række initiativer under overskriften: Bedre lov kvalitet.

Hermed er der sat en proces i gang, som jeg lægger afgørende vægt på bliver ført ud i livet de kommende år. Det vil kræve en fast vilje hos såvel regering som Folketing. Men hvis det lykkes, vil det danske folkestyre blive væsentlig styrket.

Det er et krav til demokratiet, at vigtige beslutninger træffes i åbenhed. I Folketinget har vi besluttet at forbedre rammerne for et mere åbent folkestyre, men åbenhed forpligter også borgerne til at deltage i diskussionen om udviklingen af samfundet.

Kravene til de politiske beslutningstagere ændrer sig stærkt i disse år. Horisonten udvides til stadighed. Globaliseringen og informationssamfundet påvirker alle danskeres hverdag. Vi indgår i internationalt samarbejde på mange niveauer. Den udvikling vil fortsætte.

Her er det Folketingets opgave at være befolkningens tillidsrepræsentanter i samspillet med andre lande. Det kræver et stærkt og velfungerende Folketing.

Hvordan har den politiske interesse det? Det kan f.eks. undre, at kun ca. 7 % af den voksne befolkning er medlem af et politisk parti. For bare 50 år siden var tallet cirka fire gange større. Det er jo ikke, fordi danskerne ikke er engagerede.

Tværtimod – engagementet er der. Jeg oplever en stor interesse for politik. Men den har måske flyttet sig – til områder, der er tættere på hverdagen som f.eks. skolebestyrelser, patientforeninger eller miljøorganisationer.

De politiske partier er ikke nævnt i grundloven, men er blevet et væsentligt element i samfundslivet. De fleste har vel svært ved at forestille sig det danske samfund uden dem. Og partierne er vigtige – for det er her, der er mulighed for at diskutere og få indflydelse på de overordnede linjer i samfundets udvikling. Min opfordring til danskerne er: Gå ind i de politiske partier. Hvis I synes, de er for kedelige, så gør dem levende, sæt præg på debatten, vær med til at gøre det politisk-folkelige fællesskab endnu mere levende. I kan være sikre på én ting: De spørgsmål, der drøftes i de politiske partier, berører os alle.

Men ikke kun politikere og befolkning har ansvar for samfundsudviklingen. Det samme har medierne.

Tidligere havde vi dagblade, der tilhørte bestemte politiske partier og derfor formidlede partiernes synspunkter. I dag drives nyhedsformidlingen af andre hensyn. Er det blevet sådan, at en nyhed er vigtig, hvis den kan sælge aviser eller holde på seerne uanset dens betydning for samfundsudviklingen? Jeg rejser spørgsmålet til eftertanke.

Skal vi give nyt liv til den demokratiske diskussion i medierne, må aviser og tv også erkende deres ansvar. Vi må i fællesskab forhindre, at vi når dertil, hvor politik enten bliver ren underholdning eller en sag udelukkende for eksperter.

Når vi diskuterer, om vi har behov for en ny grundlov eller ej, må vi spørge os selv, hvordan vi forvalter den grundlov og de paragraffer, der gælder i dag. Lever vi nu op til grundlovens fine intentioner? Bliver alle borgere i Danmark behandlet ligeværdigt – uanset hudfarve, religion eller social status? Hvordan forholder det sig med den enkelte borgers retsstilling i forhold til de store offentlige og for så vidt også private magtinstitutioner? Kan den enkelte borger overskue indholdet og konsekvenserne af de mange love, vi politikere til stadighed vedtager? Love, som efterfølgende udpensles i sindrige regelsæt, som vi forventer forstået og overholdt af borgerne. Det er spørgsmål, ingen af os kan smyge sig uden om, uanset hvilken politisk holdning, vi i øvrigt måtte have. Og det er spørgsmål, som optager Folketinget meget.

Skal demokratiets væsen trives, er det en vigtig forudsætning, at også de unge engagerer sig i udviklingen af samfundet. For uden ungdom, ingen fremtid. Man siger, at unge ikke interesserer sig for politik. Det ved jeg de gør. I det seneste år har flere end 30.000 børn og unge deltaget aktivt i et væld af aktiviteter i anledning af grundlovsjubilæet, hvor der er sat fokus på folkestyret.

De har lavet aviser ud fra temaet: “Hvem bestemmer - gør du?” De har diskuteret deres egne lovforslag, da de for en dag overtog pladserne i Folketingssalen. Og de mødte talstærkt op her til morgen for at få overrakt egetræer, de nu er på vej hjem for at plante i alle danske kommuner for at fejre denne dag. Forhåbentlig vil egetræerne spire og gro – og for kommende generationer være et symbol på sammenhold og samvirke og fortsat grokraft i det danske samfund.

De unge er engagerede, når de selv er med til at sætte dagsordenen. Eller som en ung pige fra Sønderjylland, der deltog i Børneparlamentsdagen i Folketinget i marts, selv udtrykte det, da hun efterfølgende blev spurgt om det bedste ved dagen – og jeg citerer: “Det var at sidde i Folketingssalen omgivet af mange mennesker, mens man laver noget, man føler er vigtigt – det var en oplevelse for livet.” – citat slut.

At høre sådan et udsagn fylder mig ikke blot med glæde, men styrker også min tiltro til de kommende generationers vilje og evne til at føre demokratiet videre på stadig mere krævende vilkår.

Samtidig med at vi fejrer grundloven her på Christiansborg Ridebane, mødes danskere over hele landet for at glæde sig over vores 150-årige tradition for demokrati. De mange arrangementer over hele landet er et udtryk for, at vi danskere stadig kan skabe og finde sammen i fællesskaber for at diskutere samfundsforhold – sådan som det inspireret af Grundtvig i mange år er sket på folkehøjskolerne i Danmark. Lad os derfor sammen glæde os over, at fundamentet for det danske folkestyre er solidt, men lad os også give hinanden ord på, at vi hele tiden vil sørge for, at der ikke opstår revner og furer i det.

Jeg vil bede alle med mig udbringe et trefoldigt leve for det danske folkestyre.

Kilde

www.danmarkshistorien.dk

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Grundlovstale, Venstre

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/ivar-hansens-grundlovstale-1999>